

EMLÉKEZÉS

In memoriam Lengyel Zsolt (1944–2022)

Rendhagyó módon a Professor úrtól vett és a rá jellemző sorokkal kezdhetjük az emlékezést. Az általa alapított Alkalmazott Nyelvészet című folyóiratban a 'Lexikai csoportképzés a mentális lexikonban: generációs és kronológiai szempontok' című 2018-as tanulmányában a következőket írja: „A nyelv minden szintjén csoportképzési elvek és műveletek működnek, ami a nyelvnek hálózatos és strukturális jelleget biztosít.” A címnek és a tanulmányt bevezető tételmondatnak a

kulcsszavai akár az egész életpályának, de nevezük, inkább életműnek a lényegét kijelölik, összefoglalják.

A szakmai életút szeretett városában, Debrecenben kezdődött, ahol az akkori Kosuth Lajos Tudományegyetemen magyar – orosz szakosként már diákként elkötelezte magát a nyelvtudománnyal, mondhatnánk azt, hogy büvökörébe vonta a Papp Ferenc által vezetett debreceni nyelvészeti műhely. 1968-ban kapta meg oklevelét, 1974-ben bölcsészdoktorrá avatták, 1984-ben kandidátusi fokozatot szerzett nyelvtudományból, 1997-ben habilitált. Felsőoktatási tanári tevékenységét Debrecenben az Ybl Miklós Építőipari Főiskola lektorátusán kezdte, majd a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán folytatta, innen pedig a Veszprémi Egyetemre került. Több évtizedes tanári tevékenysége mellett folyamatosan kutatott, és fő kutatási területévé az alkalmazott nyelvészet, a pszicholingvisztika, a gyermeknyelv, az idegennyelv-elsajátítás és a két-nyelvűség vált.

A kutatói életpályát bemutató és a jeles kiadóknál megjelent művei közül mindenképpen ki kell emelni a következő alkotásokat: A gyermeknyelv (1981, Nívódíjas munka), Egy angol-magyar kétnyelvű gyermek olvasástanulásának fejlődése (1985, társszerzővel), Az anyanyelvi nevelés pszicho- és szociolingvisztikai vonatkozásai (1987), Nyelvelsajátítási formák (1992), Az írás – Kezdet – folyamat – végpont: Az írástanulás

pszicholingvisztikai alapjai (1999), Magyar asszociációs normák enciklopédiája (2008), Pszicholingvisztikai alapismeretek (2012), Szóról szóra (2012). Sorolhatnánk a magyarul és idegen nyelven megjelent tanulmányait is, de csak egy adatot emeljünk ki: a Magyar Tudományos Művek Tára száznál jóval több ilyen tételt tart számon a neve alatt.

A felsorolt művek jól mutatják, hogy szakmai tevékenysége középpontjában az alkalmazott nyelvészet, illetve annak különböző ágai álltak. Nemcsak tudósként volt számára fontos az alkalmazott nyelvészet, hanem oktatásszervezőként és tudomány-szervezőként is. Ne feledjük, hogy az első hazai alkalmazott nyelvészeti egységet tanszékalapítóként a Szegedi Tudományegyetemen 1990-ben Magyar és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék néven ő alapította meg. Majd 1993-ban új munkahelyén, a Veszprémi Egyetemen az új kar második egységéként szintén létre hívta az Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékét. Egész életében küzdött azért, hogy az oktatáspolitikai átszervezések és hullámok között az alkalmazott nyelvészet valamilyen formában (specializáció, szakirány, szak, mesterszak), de megmaradjon a felsőfokú nyelvészeti tanulmányok fajsúlyos, elismert és értékadó részeként.

Ennek az oktatásszervező és tudománysszervező munkának jelentős részét teszi ki az, hogy az alkalmazott nyelvészetnek, benne a pszicholingvisztikának szakmai és közlési fórumokat hozott létre. 1997-ben indította el – a mára már XXIII. alkalommal megszervezett – Pszicholingvisztikai Nyári Egyetemet, aminek fontos szerepe volt és van a tudományterület ezen ágának hazai kiteljesedésében, nemzetközi ismertségének növelésében. Ráadásul később ebből a tevékenységből és az ott résztvevő professzori karból kinyílhatott egy speciális doktori iskola – Többnyelvűségi Nyelvtudományi Doktori Iskola –, aminek ő is tanára volt. Ezen a doktori iskolán kívül az ELTE és a Pécsi Tudományegyetem Doktori Iskolájában szintén dolgozott. Ehhez a tevékenységi körhöz fűzhető az Alkalmazott Nyelvészet című, sokadik évfolyamát élő akadémiai és veszprémi közös kiadású folyóirat megszületése is, aminek alapító szerkesztőjeként tarthatjuk számon a professzor urat. A nyári egyetemi gondolat, illetve annak szellemi hozama életre hívott egy általa kezdeményezett kötet sorozatot a Tinta Kiadó által jegyzett 'Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához' kiadás részeként. A 'Tanulmányok a mentális lexikonról' címmel, a társszerzőségben szerkesztett első kötetet napjainkra ma már további öt jelentős kötet követte.

A nyelvoktatás / nyelvtanulás mindig is az érdeklődésében maradt, hiszen mint fenntebb láttuk, ilyen témájú művek is megjelentek a szakmai repertoárjában. A nyelvoktatás és a nyelvvizsgáztatás iránti elkötelezettségét mutatja, hogy saját intézményében a Pannon Nyelvvizsgarendszer kidolgozásában is szerepe volt. A megújuló magyar nyelvvizsgarendszert pedig a Nyelvvizsgát Akkreditáló Testület első elnökeként szolgálta.

Professzorként nemcsak a hazai felsőoktatásban tevékenykedett, hanem vendégoktatóként hosszabb-rövidebb ideig külföldi egyetemeken is dolgozott (Bukarest, Zágráb, Helsinki, Pittsburgh). Tanárként mind a hazai, mind pedig a külföldi saját egyetemi kurzusain különös gonddal kezelte és figyelte a nyelvészet iránt fogékony hallgatókat, és pályájukat a tudományos élet felé terelte. Elmondható, hogy a doktori iskolákban általa tanított, majd vezetett hallgatók közül jelentős számban szereztek PhD fokozatot.

A hazai és a nemzetközi szakmai szervezetekben és fórumokon betöltött szerepei közül a legfontosabbakat kiemelve az alábbiakat említhetjük meg. A MANYE alapító tagjai közé tartozik, és az egyesületben különböző vezető funkciókat töltött be, 2008-

2013 között alelnöke volt. Az időközben megszűnt Nyelvtanárok Országos Egyesületének alelnökeként is működött. Az MTA I. Osztály Nyelvtudományi Bizottság tagja, sokáig az Alkalmazott Nyelvészeti Munkabizottság titkára. Szerkesztőként vagy szerkesztői bizottsági tagként a Magyar Pszicholingvisztikai Tanulmányok, illetve a Modern Nyelvoktatás munkájában is közreműködött. Az Alkalmazott Nyelvtudomány folyóirat kitalálója és alapító szerkesztője volt. Mint magyar szakos érdeklődéssel fordult a hungarológiai kérdések felé is. Ezt bizonyítja, hogy a Hungarológiai Évkönyv szerkesztő bizottságában is dolgozott, továbbá, hogy dékánként a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolával szakmai kapcsolatok kiépítésére törekedett, de a horvátországi és a romániai vendégoktatói tevékenysége is részben ebbe a témakörbe sorolható.

A külföldi szakmai szervezetek közül az EUROSLA, FIPLV, MAPRJAL körében betöltött tagsága és megbízásai említhetők meg, de néhány évig vezetett egy nemzetközi alkalmazott nyelvészeti konzorciumot is. Több külföldi szaklapban is betöltött lektori, tanácsadói vagy szerkesztő bizottsági funkciókat, ezzel is öregbítve a hazai alkalmazott nyelvészet jó hírét, szakmai erejét.

Szakmai és oktatói tevékenységét számtalan elismeréssel díjazták, de ezek közül kettőre volt igazán büszke. Az egyik a MANYE által odaitélt Brassai Sámuel-díj (2003), a másik a Pannon Egyetem Szolgálatáért Díj (2013). Ezekben számára a legfontosabbat: szakma és kollégák közvetlen elismerését, értékítéletét látta.

Lengyel Zsolt személyében a professzortól, a tudóstól, a szakkönyv- és jegyzetírótól, a tanszékvezetőtől, a dékántól, a tudományszervezőtől, a közéleti embertől egyaránt búcsúzunk. Emléke és gondolatainak hatása műveiben, tanítványaiiban, szervezeti alkotásaiban vagy azok örökségében tovább él.

Sturcz Zoltán